

naturæ lege esse sancitum : sanctitatem vero tuam non posse, ne quidem de plenitudine potestatis, legis naturalis, et divinæ gratiam cuiquam facere.

Pont. — Jam indocilem omnino te præbes, cum ad eadem semper revolveris. Non ego tibi gratiam facio præcepti naturalis, vel divini, cum ab obedientiæ vinculo te absolvo, non enim permitto ut regi non pareas, quod esset contra jus divinum; sed facio, ut ille qui tibi rex erat, non sit tibi deinceps rex : quemadmodum, qui donat servum libertate, non concedit, ut servus non teneatur obedire Domino, quod esset etiam contra jus divinum : sed facit ut Dominum non habeat, cui obediatur, et qui filium emancipando eximit a potestate patriæ, non docet liberum esse filiis, parentibus non obedire, sed facit ut ille, qui filius erat, jam non censeatur filius. Et qui votum, aut juramentum relaxat, non dat facultatem violandi vota, vel juramenta, sed facit, ut non habeat votum, vel juramentum.

Pop. — Tibi igitur in spiritualibus, regi in temporalibus obsequemur : utrumque Deus jubet, utrumque præstabimus.

Pont. — Si (ut paulo ante dicebas) pendebas animo, et dubitabas; cur in re dubia te ipse iudicem constituisti, et tam audacter conclusisti? Deus certe in Deuter. cap. xvii. in rebus dubiis, et obscuris remittit homines ad Sacerdotem, nec vult ut unusquisque sit iudex. Et tu ipse paulo ante dixisti, in rebus dubiis ad Sedem Petri esse confugiendum; cur igitur in dubitatione tam gravi ad locum, quem elegit Dominus, id est, ad Sedem Petri non confugisti? Ac ut intelligas te tua conclusione nihil effecisse : attende primum, Deum quidem jubere, ut Pontifici obedias in spiritualibus, sed non jubere ut in spiritualibus tantum; imo jubere, ut consequenter etiam obedias in temporalibus, sed regi qui legitime regnat, non regi, qui ob heresim, vel alia justa de causa regno privatus est : nam et ipsi Pontifici obedire non deberes in spiritualibus, si forte (quod fieri non posse pie credimus) in heresim lapsus ab Ecclesia Pontificatu privatus esse denunciaretur. Attende postremo, dubitationem de potestate Pape, an ad temporalia se extendat non esse dubitationem de re temporali, sed de re spirituali, et supernaturali, quæque non ab arbitrio, vel iudicio hominum, sed ab intelligentia Scripturarum et interpretatione voluntatis divinæ dependet, quare

non tuo iudicio, sed Ecclesiæ in tam gravi dubitatione stare debuisti. Ecclesia vero, et per caput suum Christi Vicarium, et per Concilia, id est, per principalia membra sua, et per doctores theologos, et canonistas, id est, per linguas suas, non obscure docuit, Potestati spirituali subjectam esse potestatem temporalem, ut corpus animæ, et ideo potestatem temporalem, etiam regiam, a potestate spirituali, quæ plenissime reperitur in Papa, dirigi, et corrigi, iudicari, et mutari posse, cum deviat.

Pop. — Minas denique, quas mandato inferis miramur quidem, et ex parte metumus : sed non ita sumus meticulosi tamen, ut plus eas, quam oportet timeamus, aut his ita terreamur, ut metu injustæ excommunicationis, justum, ac jure debitum obsequium regi nostro denegemus. Licet enim vulgo jactetur, omnem excommunicationem esse timendam : scire tamen oportet injustam excommunicationem, non lædere eum in quem fertur, sed eum potius a quo fertur : si ideo nos anathematis mucrone ferias, quia nolumus mandatum Dei, te jubente, prætergredi, et malum facere, maledictio vertetur in benedictionem, ut, quamvis ligati exterius videamur, interius soluti, atque innocentes maneamus.

Pont. — Hoc nimirum est quod Sapientis dicit : Impius cum in profundum venerit, contemnit. In hanc te foveam præcipitem egit superbia, quia te ipse iudicem rerum divinarum, et celestium constituisti : et in hujus foveæ profundum demersus iudicium non solum Vicarii Christi, sed ipsius etiam Christi contemnis. Nam etiam si timere te dicas minas censurarum Ecclesiæ; tamen cum audacter pronuncias, eis te non parituum, non solum timorem excludis, sed addis manifeste contemptum : qui enim vere timet, saltem ex timore mandata observat. Quod autem dicis, injustam sententiam non lædere eum, in quem fertur, verum est quando is, in quem fertur, eam humiliter tolerat, et observat, donec iniustitia, vel potius nullitas ejus manifeste se prodatur. Sed cum is, in quem fertur, eam superbe contemnit, et audacter mandata transgreditur, si non lædit eum excommunicatione iniusta, vel nulla, lædit tamen superbia, et tumor, quo Pastoris mandata contemnit. Sed hæc dicenda essent, si censura, et mandata, de quibus nunc loquimur, aliquam iniustitiæ, vel nullitatis speciem præ se ferrent. At cum

Vicarius Christi sub excommunicationis pena populus jubet, ut regi hæretico, vel alias juste excommunicato, atque deposito, non obediant : quæ suspicio iniustitiæ suboriri potest? non enim ut tu falso affirmas, Pontifex anathematis mucrone te ferit, quia non vis mandatum Dei, ipso jubente, prætergredi, et malum facere : sed contra potius, quia mandatum Dei, Pontifice prohibente, vis transgredi, et malum inobedientiæ facere. Nusquam enim mandavit Deus, ut regi hæretico, et excommunicato, ac deposito, populus obsequium præstet; sed mandavit, ut hæreticos vitet, et ne Ave quidem illis dicat, ut Pastori suo obediat, et vocem ejus audiat.

Atque hæc sunt, quæ Barlaio in persona populi dicere placuit; ad quæ non sine stomacho respondi, cum valde me pigeat eadem toties replicando tempus, et operam perdere : et tamen hæc puerili apostrophe tandem finita, jactat Barlaeus firmissimis demonstrationibus, et ineluctabilibus argumentis rem totam esse conclusam.

CAPUT XXXII.

Refutantur falsa quædam pronunciata Barlaei, quæ digrediendo effutit.

In capite trigesimo primo Barlaeus multa repetit, quæ supra dixerat de majoribus nostris, qui Principes infideles, cum facile possent eos opprimere, patienter tolerarunt : item de turbis excitatis in Ecclesia occasione Gregorii VII et Bonifacii VIII qui Principes Christianos, vel re ipsa deposuerunt, vel deponere tentarunt. Addit vero reprehensionem Clementis Septimi, et Pauli Tertii in hæc verba.

« De postremis duobus Pontificibus ausim affirmare (est enim orbi notissimum) in causa eos fuisse pendendæ Religionis in Anglia, quod istam tam invidiosam, et late patientem potestatem in regni illius principem, et populum sibi assumere, et exercere conati sint.

Hæc vero falsitas et calumnia tam est manifesta, et notoria, ut mirum sit ab homine, qui se in historiis versatum proficitur, proficisci potuisse. Sed odium in Pontifices, et maledicendi libido, non solum mentem exæcæat, sed etiam memoriam perdit. Quis

enim ignorat Clementem Septimum optasse modis omnibus Henrico VIII. Angliæ regi sibi amicissimo gratificari modo justitia, et Religio id patrentur? At Henricum anathemate ferit; et extat sententia Clementis in Henricum apud Nicolam Sanderum lib. 1. de Schismate Anglicano. Verum est, sed coactus fuit, et causa anathematis adeo justa fuit, ut ne Barlaeus quidem eam reprehendere possit, quamvis maxime vellet : nimirum Henricus contra omnia jura, cum maximo totius orbis terræ scandalo, lite pendente ad tribunal Summi Pontificis, et ipso Summo Pontifice palam prohibente, et censuras Ecclesiæ comminante, Catharinam legitimam conjugem a se abdicavit, et Annam Bolenam sibi multis modis affinem matrimonio junxit; ita separavit quod Deus conjunxit, et conjunxit quæ Deus separari mandavit. Quæro igitur a Barlaeo, an poterit Clemens Pontifex, salva pietate, aliud agere quam quod egit? certe peccare non licet ullius boni acquirendi gratia : quomodo autem Pontifex non peccasset, si matrimonium regis cum Catharina jure contractum diremisset? et matrimonium ejusdem regis cum Anna, quæ ipsius regis soror et filia ex affinitate erat, approbasset? Id enim ita se habere, ex confessione ipsius regis, Nicolai Sanderus demonstrat lib. 1. de schismate Anglicano. Ergo causa perditionis Angliæ, non Pontificis justitia, sed regis impetens libido fuit. Paulus vero tertius severiorum quidem sententiam in Henricum protulit, sed quando jam rex a Catholica fide defecebat, seque per novam et inauditam heresim caput Ecclesiæ constituerat, et regnum suum a communione corporis Christi mystici separaverat. Quare non potuit esse causa Paulus Pontifex perditionis Angliæ, quæ jam perierat : neque aliud propositum fuit Pontifici, nisi ut gregem, et regem perditum, si quo modo posset, inveniret, atque ad viam veritatis errantem reduceret, et mortuum in peccatis ad vitam gratiæ revocaret; ut de eo dicere posset, Filius meus mortuus erat, et revixit, perierat, et inventus est. Vide apud Sanderum loco citato, defectionem regis, et regni anno 1334. et sententiam Pontificis Pauli III anno 1533. quam etiam sententiam idem Pontifex ob spem aliquam conversionis regis ostensam, ut in eodem loco Sanderus notat, executioni mandari noluit.

Subjungit postea falsitatem aliam, non in

historia, sed quod gravius est, in Fide, et Religione Catholica: « Reges, inquit, non in eadem causa sunt, sed supra omnes leges humanas, omneque jus positivum, soli Deo administrationem reddituri, et quanto tardius, tanto severius puniendi. Adversus privatos executio parata est, quam nequeunt nisi ex indulgentia principis evitare. Adversus Principes, quæ potest fieri executio, cum nullis humanarum legum sanctionibus teneantur, nullisque ad poenam vocentur legibus, tuti imperii potestate? Nam quod in jure expressum est, principem legibus esse solutum, cum de omnibus legibus, tum maxime de pœnariis intelligunt, ut iis Principes, etiam si delinquant, non coercantur. »

Hæc vero Barclaii sententia primum secum ipsa pugnat: nam si legibus omnibus humanis reges soluti sunt, certe non delinquant, cum secundum eas non operantur. Ubi enim non est lex, nec pravaricatio, inquit Apostolus ad Rom. IV: quo modo ergo Barclaius in ultimis verbis dixit, Principes non puniri, etiam si delinquant? ad illi enim eos delinquere, cum leges humanas non servant, et tamen affirmat eos legibus non teneri: qui autem legibus non tenentur; utique non delinquant, si eas non servant. Respondebit fortasse, principes non teneri legibus, quantum ad coercionem, teneri autem quantum ad directionem. Quamvis autem videantur verba ejus principes ab omni legum humanarum obligatione liberare: tamen admissa responsione paulo ante allata, iterum quaero, velit ne Barclaius principes solutos vi coactiva legum humanarum omnium tum civilium, tum Ecclesiasticarum, an civilium tantum: nam si dixerit, eos solutos esse vi legum civilium tantum; certe aliter sentit, aliter loquitur: disertis enim verbis dicit, principes esse super omnes leges humanas, omneque jus positivum, et nullis humanarum legum sanctionibus teneri: leges autem Ecclesiasticas, quæ a summis Pontificibus, conciliisve Episcoporum conduntur, humanas esse, et ad jus positivum pertinere dubitari non potest. Sin autem, ut verba sonant, solutos vult esse Barclaius Principes legibus Ecclesiasticis Pontificum, et Conciliorum, errat in doctrina fidei manifeste, et repugnat iis, quæ supra non semel repetivit, Principes Christianos omnes subjectos esse spirituali potestati summi Pontificis, ut oves baculo pastoris: et posse censuris Ecclesiasticis, et ipsa etiam

excommunicatione coerceri, et cap. 32. addit, Posse Principes per summum Pontificem privari omnibus commodis regenerationis in Christo, item tradi Satanae usque ad legitimam errati, et contumaciae satisfactionem. Et quoniam privari tot commodis, et Satanae tradi, gravissima poena est omnium consensu, lateri debet, paratam esse adversus principes executionem, et eos quoque ad poenam legibus vocari: quæ sunt omnino contraria iis, quæ hoc loco scripsit, sed veniamus ad ea, quæ ad institutum nostrum proprie pertinent.

CAPUT XXXIII.

Defenditur pars secunda rationis quintæ principalis pro potestate summi Pontificis in temporalibus.

In cap. 32. Barclaius ex longa digressionem domum rediens, proponit, ac discutit, et refellere nititur secundam partem rationis meæ principalis, quæ hæc ratiocinationem continetur: Potest pastor arietes furiosos destruere ovile separare et recludere: Princeps autem est aries furiosus destruens ovile, quando est catholicus fidei, sed adeo malus, ut multum obsit Religioni, et Ecclesie, ut si Episcopatus vendat, Ecclesiam diripiat, etc. Ergo poterit pastor Ecclesie eum recludere, vel religere in ordinem ovium.

Hanc ratiocinationem Barclaius impugnaturus incipit a censura vocabulorum, ac dicit, excludere dicendum erat, non recludere: recludere enim aperire est. At ego per recludere, non excludere: sed includere significare volui: solent enim pastores, arietes furiosos includere in aliquem locum, ut non possint cornibus oviculas petere, vel pedibus conculcare. Sed recludere, inquit ille, aperire est, non claudere. Verum est id quidem, cum dicimus, recludere fores, aut domum, aut carcerem: sed cum dicimus recludere aliquid intra fores, aut hominem in domo, vel carcere recludere, tum recludere, accipitur pro eo quod est claudere, vel includere: et hoc posteriore modo significare volui, arietem a pastore recludi in loco aliquo angusto, et munito, unde non facile possit egredi. Ac ne putet Barclaius, me sine auctore esse loquutum, legat Hinemarum in vita S. Remigii, Ivonem in Epist. 49, Aimoinum,

in lib. IV. historię cap. 57, et inveniet passim recludere ab auctoribus non malis usurari pro includere, quo modo religare, non est solvere, sed iterum, vel acrius ligare. Ac ut os Barclaii penitus obstruamus, audiat S. Hieronymum, auctorem primæ classis, in libro adversus Vigilantium, sic loquentem: « Ais vel in sinu Abraham, vel in loco retrigerii, vel subter aram Dei animas Apostolorum, et Martyrum consedis, nec posse suis tumultis, et ubi voluerint adesse presentes: Senatoriæ videlicet dignitatis sunt, et non inter homicidas teterrimo carcere, sed in libera, honestaque custodia, in Fortunatorum Insulis, et in campis Elysiis recluduntur: » hæc S. Hieronymus, cui non audebit, opinor, Barclaius dicere, recludere aperire est, proinde includuntur dicendum erat, non recluduntur. Ac ut ex eodem S. Hieronymo referamus Barclaii gratiam fraternæ correctionis: meminerit se cap. 30. jussisse per Herculem, cum ait: Ego me Herce, etc. et audiat S. Hieronymum in Epistola ad Damasum, de filio prodigo dicentem, « Absit ut de ore Christiano sonet, me Hercule, et me Castor, et cætera magis portenta, quam numina. » Sed his omissis, veniamus ad seriā.

Admitit Barclaius ratiocinationem meam totam, et omnia, quæ inde per bonam consecutionem delocuntur. Sed negat inde aliud efficere posse, nisi ut Pastor, id est Papa arietem furiosum, id est regem deterrimū possit, per excommunicationem ab ovi excludere, et privare spiritualibus beneficiis Sacramentorum, et suffragiorum: sed non ultra procedere ad ullam poenam temporalem, qualis in primis est privatio temporalis jurisdictionis, aut domini.

Sed Barclaius non percipit vim argumenti ex proposita similitudine, quam admisit, ut aptam atque idoneam ad hanc rem explicandam, et probandam. Neque enim pastor arietem furiosum solum excludit a grege; sed alligat, et recludit, sive includit in aliquo angulo, ut non possit amplius Dux esse gregis. Et ad hujus pastoris similitudinem successor sancti Petri, et Vicarius Christi Principem Christianum destructorem Ecclesiam, alligat vinculis excommunicationis, et quodam modo includit in angulum, dum non finit, ut regat amplius populos Christianos.

Quod autem Barclaius dicit: Posse principem excommunicari, sed non posse privari nisi spiritualibus bonis, ac per hoc non posse

privari auctoritate, vel jurisdictione, vel dominio temporali, neque posse subditos ejus absolvi a fidelitate, et obedientia, quam illi debebant, mirum est, cum sacri Canones, quorum scientiam ipse proficitur, inter excommunicationis effectus ponant, non solum privationem Sacramentorum, et suffragiorum; sed etiam commercii civilis, ac præcipue forensis, ut non possit excommunicatus pro tribunali sedere, et judicare, neque subditi comparere in judicio coram excommunicato, ut est communis sententia, ex cap. Ad probandum, de sent. et re judic. et ex cap. Decernimus, de sent. excommunic. in 6. Item privationem, vel suspensionem jurisdictionis, et absolutionem subditorum a fidelitate; de qua re apud Gratianum 13. q. 6. Can. penultimo sic legimus. « Nos sanctorum prædecessorum nostrorum statuta tenentes, eos qui excommunicatis fidelitate, et absolutioem subditorum a jurisdictione, et absolutionem subditorum a fidelitate; de qua re apud Gratianum 13. q. 6. Can. penultimo sic legimus. « Nos sanctorum prædecessorum nostrorum statuta tenentes, eos qui excommunicatis fidelitate, et absolutioem subditorum a jurisdictione, et absolutionem subditorum a fidelitate; de qua re apud Gratianum 13. q. 6. Can. penultimo sic legimus. « Nos sanctorum prædecessorum nostrorum statuta tenentes, eos qui excommunicatis fidelitate, et absolutioem subditorum a jurisdictione, et absolutionem subditorum a fidelitate; de qua re apud Gratianum 13. q. 6. Can. penultimo sic legimus. « Nos sanctorum prædecessorum nostrorum statuta tenentes, eos qui excommunicatis fidelitate, et absolutioem subditorum a jurisdictione, et absolutionem subditorum a fidelitate; de qua re apud Gratianum 13. q. 6. Can. penultimo sic legimus. « Nos sanctorum prædecessorum nostrorum statuta tenentes, eos qui excommunicatis fidelitate, et absolutioem subditorum a jurisdictione, et absolutionem subditorum a fidelitate; de qua re apud Gratianum 13. q. 6. Can. penultimo sic legimus. « Nos sanctorum prædecessorum nostrorum statuta tenentes, eos qui excommunicatis fidelitate, et absolutioem subditorum a jurisdictione, et absolutionem subditorum a fidelitate; de qua re apud Gratianum 13. q. 6. Can. penultimo sic legimus. « Nos sanctorum prædecessorum nostrorum statuta tenentes, eos qui excommunicatis fidelitate, et absolutioem subditorum a jurisdictione, et absolutionem subditorum a fidelitate; de qua re apud Gratianum 13. q. 6. Can. penultimo sic legimus. »

« At, inquit, bona temporalia, quæ civili, et humana potestate possidentur, de manu principis politici accipiuntur, ergo non possunt auferri per excommunicationem, quæ est sententia a iudicis temporalis. »

Respondeo: Bona temporalia, quamvis humana, et civili potestate possideantur, tamen bonis spiritualibus subordinantur, et potestas ipsa temporalis potestati spirituali subjicitur. Ideo verum quidem est, non posse

spiritualia tolli per sententiam iudicis temporalibus, neque potestas spiritualis temporalibus subicitur: sed non est verum, non posse temporalia aliqua tolli per excommunicationem, quæ est sententia iudicis spiritualis. Neque hoc in dubium revocari potest, cum satis constet commercium civile, et actiones forenses, bona esse temporalia, et civilia: et tamen istis bonis temporalibus privari excommunicatos, præsertim post publicam denunciationem, vel declarationem.

CAPUT XXXIV.

Refutatur error Barclaii de exemptione clericorum.

Transit deinde Barclaius ad exemptionem clericorum, sumpta occasione ex eo quod dixerat, bona temporalia non posse dari, nec auferri, nisi a principe temporali, et neminem posse iudicium principis in temporalibus declinare. Et quia poterat aliquis obijcere clericos exemptos esse a potestate principum, ac per hoc etiam in temporalibus posse eorum iudicium declinare; respondet: clericos privilegio principum exemptos esse, cum aliqui jure communi subditi essent, sicut ceteri. Digreditur igitur in hoc capite, et sequenti ad exemptionem clericorum, et multa dicit, quæ non solum a veritate, sed etiam a communi scriptorum sententia abhorrent.

Primum dicit, antequam clerici beneficio principum eximerentur, jure communi subiectos fuisse iudicio Magistratum temporalium. Id probat duplici ratione: primum ex eo, quod clerici, non solum clerici sunt, sed etiam cives Reipublicæ politicæ; et citat librum meum de clericis cap. 28. Deinde ex eo quod olim sub optimis, et piissimis principibus causæ clericorum tam civiles, quam criminales, exceptis causis Ecclesiasticis, apud politicos, et temporales iudices agitantur, et citat caput quintum decimum hujus libri, ubi hoc demonstrasse putat.

Ad hoc respondeo: Clericos non solo privilegio Principum, sed etiam decretis Summorum Pontificum, et quod majus est, divino jure exemptos fuisse, ac per hoc exemptos fuisse, antequam Principum privilegio eximerentur. Quod autem Clerici sint cives, et pars quædam reip. politicæ, probat, eos

teneri ad observandas leges civiles vi rationis, non vi legis, atque ad hoc probandum ego rationem illam adduxi, qua nunc abuti Barclaius ad probandum jure communi subiectos fuisse clericos civili Magistratu: quod tamen inde non recte probatur. Quod vero sub piis principibus ante Justinianum tempora causæ civiles, et criminales clericorum apud Magistratus politicos aliquando agitentur: dico, inveniri quidem leges principum in Codice. tit. de Episcopis, et Clericis, quæ disponunt de causis clericorum apud sæculares iudices terminandis: sed inveniri etiam Canones Conciliorum ejusdem ætatis, ut Carthaginensis tertii can. 9. Milevitani can. 19. Chalcedonensis can. 9. et aliorum quibus prohibetur clericis accessus ad iudicia secularia. Itaque piis principibus nondum satis nota, et explicata erat exemptio, quam jure divino clerici habebant; et sancti Patres paulatim eam explicare, atque introducere nitentur.

Secundo, Barclaius dicit, mirari se, Bellarminum asserere, Papam potuisse eximere simpliciter clericos propria auctoritate per legem canonicam, a subiectione temporalium Principum. « Id enim, inquit, pace tanti viri dicam, est falso falsius: quia lex Christi neminem privat jure, dominioque suo: privaret autem, si per eam jus, et dominium temporale, quod principes antequam fierent Christiani in clericis habebant, ipsis invitè auferret. » Hæc ille.

Sed ut magis Barclaius miretur, non solus Ballarminus, neque soli illi, qui inter Theologos, et Jureconsultos maxime favere videntur exemptioni clericorum; sed illi etiam, qui parum favere existimati sunt, idem proprus dicunt: hæc enim sunt verba Domini a Soto in 4. Sentent. dist. 23. q. 2. art. 2. conclus. 6. « Papa potuit etiam inconsultis principibus, et debuit clericos ab eorum exactionibus, et foro excipere: cui quidem exemptioni principes contravenire nequeunt. » Atque hoc idem docet Didacus Covarruvias Jureconsultus nobilis Sotum sequutus in practicis quaest. q. 31. concl. 3. his verbis: « Potuit Summus Pontifex clericos, et eorum res a jurisdictione sæculari eximere: idque conveniens fuit, et est Christianæ reip. non tantum in spiritualibus, sed jure divino jam erat institutum, sed etiam in temporalibus », et concl. 4. « Quamvis exemptio Clericorum a jurisdictione sæcularium jure tantum humano sit introducta,

princeps tamen sæcularis, utcumque summus sit, non poterit huic immunitati, aut exemptioni propriis legibus, propriæ auctoritate derogare. » Desinat ergo jam Barclaius mirari si Bellarminus dicit, quod fere omnes dicunt, et nolit ipse, quasi solus sapiat, id negare, quod fere nullus negat.

At, inquit: lex Christi neminem privat jure, dominioque suo. Verum est per se, ac proprie; quasi hoc ipsum intendat, nisi aliquis culpa sua privari mereatur. Sed tamen dum evehit laicos ad ordinem altiore, id est, clericorum, non est mirum si consequenter privet principes jure, quod in eos habebant, dum essent in gradu inferiore: neque desunt exempla in aliis rebus tam prophanis, quam sacris. Evehit rex privatum hominem, qui subiectus erat comiti, ad Principatum; consequenter privat comitem jure quod in illo habebat, et fortasse comitem eundem subicit illi Principi jam effecto, cui idem comes antea jam præerat. Evehit Papa simplicem Presbyterum, subjectum alias Episcopo in Metropolitano, ac per hoc sine ullius injuria facit, ut qui antea subiectus erat Episcopo, incipiat tanquam Metropolitanus Episcopo præesse, cui paulo ante subiectus erat. Jus habebat maritus infidelis in conjugem infidelem: convertitur mulier ad fidem, et consequenter liberatur a subiectione viri infidelis, et sine injuria ulla lex Christi privat virum infidelem jure, quod in uxorem suam habebat: pari ratione per matrimonium per verba de presenti contractum, acquirit vir Christianus jus in uxorem Christianam, et tamen si intra tempus a jure præscriptum, velit illa ad professionem vitæ altioris ascendere, et sanctimonialis fieri, lex Christi privat virum jure, quod adquisierat, non per se, sed consequenter: non enim intendit lex Christi virum illum jure suo privare, sed feminam ad altiore gradum evectam honorare. Denique evehitur filius familias in Episcopum, privatur pater ipsius potestate patria, non ut ipse afficiatur injuria, sed quia non deceat patrem spirituales subiecti potestati parentis carnalis.

At rursus obijcit Barclaius dicens: « Deinde cum ipsemet Papa exemptionem suam, non alio jure, quam Principum largitate, et beneficio naetus sit, (nam ut adversarii fatentur subiectus erat de jure, et de facto Ethnicis principibus, sicut alii cives) absurdum est dicere, eum potuisse liberare alios ab illa subiectione: alioqui id in eum con-

veniret, Alios salvos fecit, seipsum non potuit salvum facere. »

Respondeo: Argumentum Barclaii duplici vitio laborat: nam et antecedens habet falsum, et consequentem vitiosam. Falsum in primis est, Pontificem non alio jure, quam principum largitate, et beneficio, exemptionem suam nactum esse: qui enim Vicarium suum in terris eum constituit, is hoc ipso exemit eum ab omni potestate principum terræ: sed etiam si subiectus jure fuisset regibus, vel imperatoribus ethnicis: non tamen sequeretur, eum subjectum quoque esse debere regibus, vel imperatoribus Christianis, nisi ipsorum largitate et beneficio eximeretur. Nam cum sit ipse super omnem familiam constitutus, et reges, atque imperatores ab eo in eandem familiam coaptentur, ut ab ipso regantur, et dirigantur, certe nulla ratio patitur, ut ipse illis subiciatur, quibus jure divino præsidet. Sed bene habet, quod Barclaius ita irridendum putavit Vicarium Christi, quo modo perdidit Judæi Christum irridebant: qui tamen vel invitè confitebantur, multos a Christo ab ipsa morte salvos factos fuisse, et sacrilege mentiebantur, cum non potuisse seipsum ab interitu salvum facere.

Tertio, Barclaius dicit, non esse verum quod multi dicunt, a veteribus Conciliis fuisse Clericos a potestate, et jurisdictione Magistratum civilium exemptos; qui etiam addit, Patres, qui in Conciliis intererunt, vetuisse quidem, ne clerici adirent tribumalia iudicium sæcularium: sed non vetuisse, ne vocati responderent: neque ullo modo prohibuisse temporalibus iudicibus, ne causas clericorum audirent: sed nec prohibere ulla ratione potuisse. Ac primum id ostendere conatur ex concilio III. Carthaginensi, can. 9. ubi sic legitur: « Item placuit, ut quisquis Episcoporum, presbyterorum, diaconorum, sive clericorum, cum in Ecclesia ei crimen fuerit intentatum, vel civilis causa fuerit commota, si relicto Ecclesiastico iudicio, publicis iudiciis purgari voluerit, etiamsi pro ipso fuerit prolata sententia, locum suum amittat, et hoc in criminali iudicio: in civili vero perdat, quod evicit, si locum suum obtinere voluit. Cui enim ad eligendos iudices undique patet auctoritas, ipse se indignum fraterno consortio iudicat, qui de universa Ecclesia male sentiendo, de iudicio sæculari poscit auxilium: cum privatorum Christianorum causas Apostolus ad Eccle-

siam deferri, atque ibi determinari præcipiat. » Hactenus verba concilii, in quibus nihil videre potuit Barclaius, pro clericorum exemptione: sed tantum id ait egisse Patres, et eorum clericorum levitatem, et proacacitatem coercerent, qui post causam in Ecclesia tractari coeptam, spreto, et relicto iudicio Ecclesiasticis, laico se arbitrio iudicioque committunt.

At nos multa videmus in hujus concilii verbis pro exemptione clericorum. Primum enim aperte damnant Patres recursum ad iudicia sæcularium Magistratum: quod certe non facerent, si sæculares Magistratus omni ex parte legitimi iudices Ecclesiasticorum fuissent, quæ enim culpa erat appellare a iudicio Episcopi ad iudicium præsidis provincie, vel ipsius principis, si præses, vel princeps legitimus iudex erat, non solum clerici, sed etiam Episcopi? Deinde concilium rescindit sententiam iudicis sæcularis contra clericum latam, dum iudicat, ut in criminali iudicio clericus a sæculari iudice absolutus amittat locum suum; et in iudicio civili, perdat quod evicit, id est, neutri pro sit sententia in favorem ejus a iudice sæculari pronuntiata: quamvis autem hæc loco pœnæ decernantur; tamen injusta fuisset pœna, si crimen non fuisset clericus sæculare iudicium agnoscere. Denique quia Barclaius dicit, concilium reprehendere solum eos clericos, qui post inchoatam causam in iudicio ecclesiastico, eam transferunt ad iudicium sæcularium potestatum, quod injuriosum videri potest ecclesiasticis iudicibus: audiat Milevitanum concilium ejusdem ætatis, et in eadem Africa celebratum: sic enim loquitur, can. 19. « Placuit, ut quicumque ab imperatore cognitionem iudiciorum publicorum petierit, honore proprio privetur; si autem episcopale iudicium ab imperatore postulaverit, nihil ei obsit. » Ubi videmus non agi de iudicio inchoato, sed absolute, et sub pœna gravissima prohiberi clericis ne confugiant ad Imperatorem pro sæculari iudicio obtinendo: concedi autem si Episcopale iudicium ab Imperatore petatur, ad evitandum videlicet sæculare iudicium.

Transit deinde Barclaius ad concilium Chalcedonense, in quo sic statuitur, can. 9: « Si quis clericus adversus clericum habeat negotium, non derelinquat proprium episcopum, et ad sæcularia percurrat iudicia: sed prius actio ventiletur apud proprium episcopum, vel certe consilio ejusdem episcopi

apud quos utraq; partes voluerint, iudicium obtinebunt: si quis præter hæc fecerit, canonicis correptionibus subiacet. » Ex hoc canone dicit Barclaius nihil colligi, nisi ut in prima instantia apud episcopum causa ventiletur: deinde, si opus fuerit, ad sæcularis iudicis examen deferatur. Sed ista glossa destruit textum: nusquam enim in toto canone, vel aperte, vel obscure mentio fit iudicii sæcularis; et expresse in hoc canone dicitur, ut clerici ad sæcularia iudicia non recurrant. Præterea in eodem loco concilium addit: « Quod si clericus causam habeat adversus Episcopum proprium, vel adversus alterum, apud synodum provincie iudicetur. Quod si adversus ejusdem provincie Metropolitanum episcopus, vel clericus habet querelam, petat aut Primate dioceseos, autem sedem Urbis regie Constantinopolitane, et apud ipsam iudicetur. » Ubi cum optima esset occasio nominandi Præsidentem provincie, aut ipsum imperatorem; nulla tamen eorum mentio facta est. Quid igitur (querit Barclaius) sibi vult illud. Sed prius actio ventiletur apud Episcopum? prius enim refertur ad posterius: et cum non sit in concilio explicatum, quid posterius faciendum sit, ratio postulat, ut intelligamus, posterius recurrendum esse ad iudicium sæculare, ut constituit postea Justinianus, Novella constitutione 83.

Respondeo: Prius causa clerici ventilanda est apud Episcopum proprium: quod si ibi terminata non fuerit, recurrendum est ad superiores mediatos, Metropolitanum videlicet, Patriarcham, et Papam: sed id non expressit concilium: quia notum erat, tum ex usu aliorum tribunalium, ubi semper a minore iudice appellatur ad majorem; tum ex Concilio Sardicensi generali can. 4. et 7. ubi ultima provocatio Ecclesiasticorum, declaratur esse ad Episcopum Romanum, ad quos canones respiciens Gelasius Papa primus in Epistola ad Faustum scribit: « Ipsi sunt canones, qui appellationes totius Ecclesie ad hujus Sedis examen volvere deferri: ab ipsa vero nusquam prorsus appellari debere sanxerunt; » et in Epistola ad Episcopos Dardaniæ: « At illam, inquit, de qualibet mundi parte canones appellari voluerunt: ab illa autem nemo est appellare permissus. » Neque oportet canones Ecclesie per Novellas Justiniani exponere, cum possumus per alios canones, aut per usum Ecclesie illos explicare.

Addit postea contra se Barclaius concilium Agathense, ubi can. 3. statuitur: « Ne clericus quemquam præsumat apud sæcularem iudicem, Episcopo non permittente pulsare »: et queritur corruptum esse hunc canonem a Gratiano, qui in sua collectione 41. q. 4. can Clericum, ita posuit, « Clericum nullus præsumat apud sæcularem iudicem Episcopo, non permittente pulsare »: miratur etiam cur Bellarminus maluerit in hujus canonis citatione sequi potius Gratiani corruptionem, quam concilii veritatem.

Respondeo: Non est ullo modo credibile, Gratianum, virum probum, et Christiane perfectionis studiosum voluisse textum concilii depravare: sed potius credendum est, habuisse Gratianum aliam lectionem illius canonis, quam nos habemus. Sed ut ut res se habeat, utraq; lectio exemptionem clericorum satis aperte demonstrat. Nam in ipso concilio etiam verba illa prima, clericus nec quemquam præsumat apud sæcularem iudicem pulsare, non multum pro exemptione facere videantur: tamen sequentia verba: « Sed si pulsatus fuerit, non respondeat »: multum omnino faciunt pro exemptione: mandatur enim clerico, ut in iudicium coram sæculari iudice vocalus, non compareat, quo nihil apertius dici potuit: et in eundem sensum recidit quod est apud Gratianum, clericum nullus præsumat apud sæcularem iudicem pulsare. Nam si non licet clerico respondere in iudicio sæculari: neque licet clerico, vel laico clericum ad iudicium sæculare vocare.

Quod autem notat Barclaius in secunda parte canonis, puniri laicum gravissima pœna, qui per calumniam clericum, vel Ecclesiam fatigare tentaverit: non significat, licitum fuisse laicis trahere clericum vel causam Ecclesie ad forum sæculare, modo id sine calumnia fieret: sed significat crimen longe gravius esse, et pœna gravissima puniendum, si addatur calumnia, quam si absque calumnia id fiat. Sed neque certum est, concilium loqui de foro sæculari: potest enim fieri, ut laicus clericum accuset quidem ad suum forum, id est, ecclesiasticum, et tamen eum per calumniam injuste fatiget.

Addit deinde Barclaius canonem octavum concilii primi Matisconensis, ubi sic legitur: « Ut nullus clericus ad iudicem sæcularem quemcumque alium fratrem de clericis accensare, aut ad causam dicendam trahere quocumque loco præsumat: sed omne negotium

clericorum, aut in episcopi sui, aut presbyteri, aut archidiaconi præsentia finiatur. » Addit denique, canonem tertium decimum concilii tertii Toletani, in hæc verba: « Diuturna indisciplina, et licentiæ inolitæ præsumptio usque adeo illicitis ausibus aditum patefecit, ut clerici concilios suos relicto Pontifice suo, ad iudicia publica pertrahant: proinde statim hoc de cetero non præsumi: si quis hoc præsumperis facere, et causam perdat, et a communione efficiatur extraneus.

His testimoniis conciliorum allatis, subjungit Barclaius: « Hæc illa sunt solemnia, et fere sola sacrorum canonum decreta, in quibus errorem suum fundant, qui falso putant, concilia potuisse eximere, et de facto exemisse clericos de potestate laicorum, quos tamen ipsimet canones adeo perspicue redargunt, ut nihil necesse sit alia ad eam opinionem convellendam aliunde accersere. »

Respondeo: Primum non sunt hæc sola concilia, quæ exemptionem clericorum declarant, sed multa alia, ex quibus hæc breviter commemoranda censui. In concilio Lateranensi sub Innocentio III. cap. 43. sic legitur: « Nimis de jure divino quidam laici usurpare conantur, cum viros ecclesiasticos, nihil temporale obtinentes ab eis, ad præstanda sibi fidelitatis iuramenta compellunt. » In concilio Constantiensi, sess. 31. habentur hæc verba: « Laici nullam in clericis jurisdictionem, aut potestatem habent. » In concilio Lateranensi sub Leone X. sess. 9.: « Cum a jure tam divino, quam humano laicis potestas nulla in Ecclesiasticas personas attributa sit, innovamus omnes, et singulas constitutiones, etc. » In concilio Tridentino sess. 25. cap. 20. de reformatione: « Ecclesie, et personarum Ecclesiasticarum immunitas, Dei ordinatione, et canonicis sanctionibus instituta est. »

Ad hæc, et similia, quæ nimis aperte loquuntur, nihil Barclaius respondit, sed ea, quasi numquam legisset, omisit.

Deinde nos non dicimus a conciliis proprie clericos fuisse exemptos, sed eorum exemptionem declaratam, et pœnis additis confirmatam.

Denique mirum est, cur Barclaius dicere audeat, ex canonibus allegatis redargui, et convelli opinionem exemptionis, cum ea multis modis confirmetur, et roboretur. Nam si laici Magistratus legitimi iudices clericorum,

rum essent; quo jure Matisconense concilium supra citatum, omnia negotia clericorum in episcopi, aut presbyteri, aut archidiaconi presentia finienda esse decerneret? Et cur concilium Toletanum etiam citatum, tanta verborum asperitate vocaret presumptionem, et illicitos ausus, recursum ad seculari iudicium? Et quo modo denique idem concilium auderet sententiam iudicis secularis irritare, et recurrentem clericum ad forum secularis iudicis excommunicare? id enim significant illa verba: « Causam, perdat, et a communione efficiatur extraneus. »

CAPUT XXXV.

Refutatur grande verbum Barclaii, quo exemptio clericorum funditus tollitur.

In cap. 33. Barclaius omni timore, vel pudore deposito, ita pronunciat: « Amplius dicam, et veritatem dicam, licet odium fortassis mihi paritum ab iis, quibus omnia sunt invidiosa, quæ suo studio, et desiderio vel minimum adversantur. Dicam ergo, et grande verbum proloquar, cuius forte, aut nondum meminist quisquam, aut si meminist, saltem eos quorum intererat id scire, non ut debuit commonefecit, clericos scilicet per totum orbem, quocumque ordine, vel gradu sint, non esse adhuc ullo modo exemptos, et liberatos a potestate temporali principum secularium, in quorum regnis, et regionibus vitam degunt, sed perinde, ac ceteri cives, iis subjectos esse in omnibus, quæ ad politicam, et temporalem administrationem, et jurisdictionem pertinent, inque eos jus vite, ac necis, sicut in cæteris subditos ad ejusmodi Principes pertinere. »

Hoc grande verbum Barclaii, nihil est aliud, nisi grandis temeritas, et intolerabilis error hominis unius, qui ut regibus aduler, non veretur opponere se veritati, et scriptoribus omnibus theologis, et canonistis, quorum duos paulo ante citavimus, Sotum videlicet, et Covarruviam: quibus addere potuissemus scriptores alios innumerabiles, et quod majus est concilia quatuor generalia paulo ante citata, Lateranensia videlicet duo, Constantiense, et Tridentinum, in quibus generatim affirmatur, non habere laicos ullam in clericos potestatem; neque excipiuntur imperatores vel reges. Neque est quod laboremus in demonstranda

hujus doctrinæ novitate, nam ipse fatetur, se verbum grande prolocutum, cuius forte nondum meminist quisquam.

Sed videamus, quibus argumentis, tam grande, et adhuc inauditum verbum Barclaius persuadere orbi terrarum nitatur, contraham autem in breve compendium totam ejus ratiocinationem, ut quam vim habeat, facilius percipiatur. Sic igitur ille: « Christiani tum clerici, tum laici subjecti erant principibus infidelibus, atque ab eis iudicari possunt: quia Christi lex neminem privat jure dominioque suo. Rursus Principes fideles exemerunt quidem privilegiis suis clericos a potestate Magistratum inferiorum; sed non exemerunt a potestate sua: nusquam enim memorie proditum est ab ullo scriptore, principes, qui istis clericis privilegiis donarunt, ita eos a se liberos dimisisse, ut sibi amplius non subessent. Imo nec potuerunt principes, nec adhuc possunt clericos in suis regnis constitutos ea libertate donare, ne ipsis potestate temporali subsint; neve delinquentes ab iis iudicari, et puniri possint, nisi eadem opera sese principatui abdicent. Nam proprium est principis posse animadvertere in cives, et membra suæ reipublicæ; sunt autem clerici, quod ad temporalia attinet, cives, et membra reipublicæ politicæ, cujus caput, et rector est princeps. Quare Carolus V. imperator Hermannum archiepiscopum Colonensem in jus ad se vocari jussit, ut de criminibus a clero, et universitate ei objectis se purgaret, teste Surio in Comment. anni 1545. Et tunc principes sibi quadam clericorum delicta specialiter vindicanda reservantur, eaque suis magistratibus iudicanda committunt: ut sunt illa crimina, quæ in Gallia privilegiata vocantur, veluti Majestatis, gestationis armorum, adulterinæ monetæ, et similia. » Hæc ille. Ex quibus omnibus sequitur, clericos non esse exemptos a potestate, et jurisdictione principum temporalium.

Respondeo nunc ordine ad singulas propositiones. Ad primam illam de subjectione clericorum principibus infidelibus duæ sententia sunt, ut supra diximus: et neutra favet Barclaii. Vera sententia est, clericos jure fuisse exemptos etiam a potestate principum infidelium, quamvis de facto subjecti essent: exemisti autem eos, tamquam proprios suos ministros ille, qui Apoc. 1. vere dicitur Princeps regum terræ. Itaque juxta hanc sententiam neganda est propositio pri-

ma Barclaii, quam neque ille usquam probavit, neque hoc loco probat, sed assumit, ut concessam; quam tamen graviore scriptores non concedunt, videlicet omnes illi, qui exemptionem istam de jure divino esse docent. Sed etiam si concederetur, nihil inde Barclaius colligeret, quoniam negaretur illa consecutio, Ergo subjecti sunt clerici iudicio, et potestati principum fidelium: hanc enim propositionem, quæ est secunda apud Barclaium, negant omnes catholici scriptores, tam theologi, quam canonistæ: negatur autem illa consecutio, quoniam summus Pontifex clericos absolute exemisti a potestate principum fidelium, qui ejus potestatem agnoscunt: a potestate autem principum infidelium, qui ejus potestatem non agnoscunt, non ita absolute exemisti: cum eos censuris ecclesiasticis coercere non possit: ipsi etiam Christiani principes clericos exemerunt, intelligentes, quanta sit dignitas clericorum, quod principes infideles non fecerunt, cum eis spiritualis illa dignitas nota non esset. Ad illam tertiam propositionem, lex Christi neminem privat jure, dominioque suo: jam supra respondi capite superiore, ubi ostendi, per exemptionem clericorum non privari principes jure, quod habebant in eosdem, antequam clerici essent, per se, et proprie, sed consequenter, et quasi per accidens: quemadmodum cum filius familias evehitur ad Episcopale fastigium, eximitur a patria potestate; nec tamen fit injuria patri, quoniam non privatur pater jure suo per se, sed consequenter: non enim intendit Ecclesia privare patrem jure patrie potestatis, sed evehere personam illam ad gradum, quo dignus est, quamvis inde sequatur illa privatio patrie potestatis. Vide multa alia exempla capite superiore.

Ad quartam propositionem, quæ erat, a nullo scriptore memorie proditum esse, quod principes exemerint clericos a potestate sua, sed solum quod exemerint a potestate magistratum inferiorum,

Respondeo: Videtur qui hoc dicit, aut nihil legisse, aut lectores fallere voluisse. Scribit enim Rufinus lib. x. hist. cap. 2. Constantinum imperatorem disertis verbis pronuntiasse, sibi non esse licitum iudicare Sacerdotes, sed ab aliis potius se esse iudicandos. Ubi satis aperte declaravit, sacerdotes exemptos esse non solum a potestate iudicium inferiorum, sed etiam ab ipsius supremi Principis imperio. Cui declarationi

consentanea est lex ejusdem Constantini septima in Codice Theodosiano, de Episc. et clericis. « Lectores, inquit, divinorum apicum, et hypodiacoii, et ceteri clerici, qui per injuriam hæreticorum ad curiam devocati sunt, absolvantur; et de cætero ad similitudinem Orientis minime ad curias devocentur, sed immunitate plenissima potiantur. » Hæc ille, qui cum absolute prohibeat Clericos ad curias devocari, et velit plenissima immunitate potiri, et nihil omnino excipiat, manifestum est, eum velle, ut neque ad ipsius principis curiam devocentur: non enim esset plenissima immunitas, si principali potestati essent obnoxii. Similis est lex Theodosii, et Valentiniani Cod. Theod. l. ultima de Episc. et Clericis, ubi sic legitur: « Clericos, quos indiscretim ad sæculares Judices debere deduci infaustus præsumptor edixerat, Episcopali audientia reservamus. Fas enim non est, ut divini muneris Ministri temporalium potestatum subdantur arbitrio. » In qua lege dum nihil excipitur, omnia comprehendi videntur, nisi forte principis potestas, temporalis dici non debeat. Ipse quoque Justinianus novella octogesima tertia, quæ sæpe ab adversariis citatur, quasi in ea Clerici in criminalibus exempti non videantur a foro seculari, habet hæc verba: « Prius hunc spoliari a Deo amabili Episcopo sacerdotali dignitate, et ita sub legum fieri manu. » Ubi videmus, clericos, dum clerici permanent, non esse sub potestate legum, sed solum posteaquam clericali honore per Episcopos privati sunt: ac per hoc non solum exemptos esse, dum clerici sunt, a potestate iudicium inferiorum, sed ab ipsis principum legibus, quod ad coactionem attinet: atque hoc est quod concilium Constantiense sess. 31. dixit, « Laicos nullam in Clericis jurisdictionem, vel potestatem habere. » Et certe nomine laicorum principes etiam supremos comprehendit, cum, et ipsi laici sint. Denique, ut alia multa præteream, imperator Fredericus Secundus, in prima sua Constitutione generaliter loquitur, dum ait: « Item statuimus, ut nullus Ecclesiasticam personam in criminali questione, vel civili trahere ad iudicium seculari præsumat, contra constitutiones imperiales, et canonicas sanctiones, » hæc ibi. Per sæculare autem iudicium non intelliguntur iudicia solum iudicium inferiorum, sed etiam supremorum, cum omnia sint æque secularia. Atque re ipsa sic observari

videmus, ubi sacerorum Canonum reverentia viget.

Ad quintam propositionem, quæ erat, non potuisse principes supremos eximere clericos a sua regia potestate : respondemus, id manifeste falsum esse. Nam etiam si non possit summus princeps, omnes qui in regno suo degunt ab omni potestate sua, eximere, nisi principatu se abdicet, tamen potest aliquam partem populi sui ab aliqua parte potestatis suæ, vel etiam a tota eximere, et simul vere princeps dici, et esse. Proprium enim summi principis est, tributum a populo sibi subiecto exigere, ut Apostolus docet ad Rom. XIII. *Ideo enim, inquit, et tributa præstatis : ministri enim Dei sunt, in hoc ipsum servientes : et potest tamen rex, quos vult in suo regno immunes a tributis facere.* Dicitur enim lib. I Reg. cap. XVII. *Qui percusserit Philistæum, ditabit eum rex divitiis magnis, et domum patris ejus faciet absque tributo in Israel* (1). Sic etiam magnus aliquis rex in medio regno suo civitatem unam, vel liberam faciat, vel alicui absolute donet, non ideo rex dici non poterit totius regni sui, præsertim si civitatem illam protegat, et defendat; et cives illi leges regni sponte servant : sic igitur poterunt reges, clericos in suo regno degentes eximere a potestate sua regia, et reges tamen dici, et esse non solum laicorum, sed etiam clericorum, qui leges ejus politicas libere servant; et causas, quas cum laicis habent, cum actoribus sunt ad tribunal ipsius deferunt : et iudicio, ac sententia ejus in ejusmodi causis acquiescunt. Et quoniam rex pro defensione non solum laicorum, sed etiam clericorum laborat, et vigilat, ideo non solum laici, sed etiam clerici honorem ei deferunt, qui regibus debetur, juxta præceptum apostoli Petri, *Deum time, regem honorificate*, I Pet. II. Denique pro rege Deum orant, ut Apostolus monet I Timoth. II. dicens : *Obsecro igitur præimum omnium fieri obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus, pro regibus, et pro omnibus, qui in sublimitate sunt* (2) : nec solum pro regibus generatim preces ad Deum fundunt, sed in specie dicunt, pro rege nostro N. vel pro imperatore nostro N.

« At, inquit Barclaius, omnia membra debent subesse capiti, et omnes cives rectori civitatis, ita ut caput, et rector in omnia

membra, et cives animadvertere possit : sunt autem clerici membra corporis politici, et cives terrene civitatis, quoad temporalia ».

Respondeo : In corpore naturali necesse est, ut omnia membra capiti subsint; quoniam in ejusmodi corpore locum non habet exemptio. Sed in corpore politico, in quo locum habet exemptio, non est necesse, ut omnia membra, id est, omnes cives proprie subsint potestati capitis, id est, rectoris, ac per hoc non est necesse, ut principes in omnes cives animadvertere possint, sicut non est necesse, ut omnes cives solvant tributa, neque ut omnes armis Republicam temporalem juvent. « At perturbabitur res publica, si clerici leges principum impune transgrediantur ». Respondeo : Non impune transgrediantur, quoniam ab Episcopo suo, vel Pontifice Summo coercerentur. At « Carolus V. vocavit ad tribunal suum Hermannum Archiepiscopum Coloniensem ». Verum est, sed vocavit, ut principem imperii, eundem enim ad suum tribunal vocavit Paulus III. Pontifex, ut archiepiscopum, eodem teste Surio, in eodem loco, qui Surius postea scribit, anno 1547. jussu summi Pontificis, et imperatoris Hermannum loco motum fuisse. Sententia vero depositionis a Pontifice lata est; quam autem fuerit Carolus V. diligens observator Ecclesiasticæ immunitatis, ex eo potest intelligi, quod anno salutis 1520, detecta atroci conspiratione adversus eundem Carolum, in qua Ecclesiastici nonnulli intermisi erant, Carolus in laicos animadvertit, ecclesiasticos superioribus ecclesiasticis puniendos remisit, testis Molin. lib. IV. cap. 21. de Hisp. primog.

Addebat Barclaius, esse quædam delicta gravia, quæ privilegiata dicuntur in Gallia, summis Principibus reservata. Sed hoc argumentum in ipsum auctorem retorqueri potest : illa enim non dicuntur privilegiata, quia princeps ipse sibi reservaverit, quando privilegium exemptionis clericis concessit, ut Barclaius existimat : sed dicuntur privilegiata, quia privilegio Sedis Apostolicæ indultum est regibus Francorum, ut ea delicta cognoscere possint : id quod explicat Clarus q. 36. paragr. fin. versic. ulterius, quero, et in Clementina, Ut Clericorum, de offic. Judic. ordin. limit. 13.

Ad ultimam propositionem, quam colligit

Barclaius ex supradictis, quod videlicet, exemptio Clericorum a potestate principum nulla sit,

Respondeo : Eam propositionem ex dictis perperam colligi; tum quia demonstratum est, summos principes potuisse, et voluisse clericos a sua potestate eximere : tum quia licet ipsi non voluissent, aut non potuissent, potuit, et voluit Summus Pontifex illos eximere, aut jure divino exemptos declarare : neque possunt principes etiam supremi hanc exemptionem impedire. Atque hæc est communis Doctorum Theologorum, et Canonistarum sententia, cui hactenus non nisi hæretici resisterunt. Et quidem quod hoc sentiant illi, qui exemptionem volunt esse de jure divino, ne Barclaius quidem dubitat, et expresse docet Navarrus in cap. Novit. de Judiciis, notab. 6. num. 30. Quod autem idem etiam fateantur, et doceant illi, qui exemptionem arbitrantur non esse de jure divino, perspicuum est ex Francisco Victoria, Relect. de potestate Eccles. q. 6. proposit. 5. ex Dominico a Soto, in 4. dist. 25. q. 2. art. 2. ex Martino Ledesmio in quartum, part. 2. q. 20. art. 4. ex Dominico Bannes in 22. q. 67. art. 1. et ex Didaco Governavia pract. quest. cap. 31. concl. 3. et 4. cujus verba, ut etiam Soli, capite superiore adduximus. Hinc solvitur questio, quam Barclaius in extremo capite insolutam reliquit, liceat ne principi privilegium exemptionis clericorum revocare. Respondent enim Doctores allegati, nullo modo licere.

CAPUT XXXVI.

Defenditur secunda, et tertia pars rationis quintæ principis pro potestate Pontificis Maximi in temporalibus.

In cap. 34. Barclaius post longam digressionem de exemptione clericorum, redit ad oppugnandam secundam partem rationis mee principalis, quam proposuerat initio cap. 32. Argumentum meum hoc erat : Pastoris munus est arietes furiosos, atque ovile destruentes separare, et recludere : Princeps autem est aries furiosus, atque ovile destruens, quando est Catholicus fide, sed adeo malus, ut multum obsit Ecclesie, et Religioni, ut si Episcopatus vendat, Eccle-

sias diripiat, etc. Ergo poterit Pastor Ecclesie eum recludere, et in ordinem redigere.

Ad hoc argumentum respondit in illo cap. 32. Barclaius, totum argumentum posse concedi, quoniam ex eo nihil aliud efficitur, nisi posse principem malum, et Ecclesie noxium separari a gregis consortio per sententiam excommunicationis. Nos vero eam responsum in cap. 33. refutavimus, ad quam lectorem remittimus. Nunc igitur in cap. 34. Barclaius hæc addit.

« Ad argumentum, inquit, nunc revertor, quod cap. 32. initio propositum est, et respondeo, nihil illud ad honorem quorundam temporalium, ne dum ad regni ademptionem pertinere. Certum enim est, et certo certius, excommunicationem, qua sola separantur, et excluduntur perversi Christiani a consortio fidelium, et communione Ecclesie, nemini patrimonio, et bona temporalia auferre ». Hæc ille, qui post multa verba in hac re explicanda consumpta concludit, si non possit Papa per excommunicationem adimere patrimonia privatis hominibus, multo minus posse per eandem censuram privare reges, ac principes imperii, atque regnis.

« Numquid, inquit, plus ei potestatis in principes, quam in privatos, Dei lege, tributum esse constat? aut numquid principibus, quam privatis duriore, et deteriore conditione est vivendum, ut quod Ecclesia in privatam nequeat, id in Principem possit exercere? »

Respondeo : Cum dixi, arietem furiosum posse per Pastorem separari, et recludi, non intellexi per separationem et reclusionem, solam excommunicationem, sed excommunicationem, et depositionem : quemadmodum enim pastor non solum separat arietem a grege, sed etiam recludit quasi in carcere, ut non amplius gregem ducat : sic Pontifex summus regem destruentem Ecclesiam, non solum separat per excommunicationem a communione fidelium, sed etiam deponit, sed etiam in ordinem redigit, ut non amplius populos regat. Itaque tota illa longissima disputatio, qua Barclaius probat, per excommunicationem non privari homines proprio patrimonio, supervacanea est, neque vim argumenti nostri Barclaius assecutus est : quemadmodum etiam vocem, recludere, exposuit per vocem, excludere, cum exponenda esset per vocem, includere, ut cap. 33. docuimus.

(1) Rom. XIII, 6; I Reg. XVII, 26. — (2) I Pet. II, 17; I Timoth. II, 1.

Adde præterea magnum esse discrimen inter privatas opes, et publicam jurisdictionem; ut etiam inter substantiam, sive divitias, et potestatem, sive auctoritatem: potest enim homo aliquis pauperrimus esse privatis opibus, et jurisdictionem publicam, atque amplissimam habere: et potest contra ditissimus esse auro, atque argento, agris, et vineis, et armentis: et nullam habere in alios homines politicam potestatem. Ex quo discrimine fit, ut quamvis excommunication non privet patrimonio proprio, et opibus, et divitiis, privet tamen jure, et potestate commercii humani, electionum, et contractuum, et similium; et simul impediatur publicam forensis jurisdictionem: neque enim licet excommunicationis forensia judicia exercere, audire causas, sententiam ferre, insonles animadvertere, ut supra probavimus, ex cap. Ad probandum, de sent. et re judic.

Quamvis autem ex vi solius excommunicationis, nisi in casu hæresis, et apostasiæ, non sequatur amissio regni, vel imperii: tamen summus Pontifex, qui potest excommunicando suspendere jurisdictionem, ut diximus, potest etiam deponendo privare omni jurisdictione, et potestate regia: quæ ut in prolegomenis ostendimus, communis est Doctorum, et Ecclesiæ ipsius sententia. Nec tamen hinc sequitur, plus habere potestatis Pontificem in principes, quam in privatos: nam privati non possunt deponi a regno, quia regnum non habent, non quia minus obnoxii sint potestati summi Pastoris: et tamen possunt etiam ipsi privari rebus, quas habent; quod fit cum pœna pecuniaria, aut exilii, aut carceris, aut alia corporali pœna mulctantur: falsum enim est, quod Barclaius nimium sæpe repetit, corporalem pœnam in solius politici magistratus potestate positam esse: cujus contrarium praxis ostendit, præsertim in tribunalis sancti Officii.

Addit postea Barclaius aliam rationem, quam in forma syllogisticæ ratiocinationis hoc modo disponit:

« Summus Pontifex non habet nunc majus imperium in principes temporales, quam habuit antequam ipse esset princeps temporalis.

« Atqui antequam esset princeps temporalis, nullum in eos temporale imperium ullo modo habuit.

« Ergo nullum nunc quoque in eos ullo modo habet. »

Et quoniam propositio manifesta videtur, probat assumptionem hoc modo:

« Nemo inferior, et subjectus habet imperium in suum superiorem, et dominum, ut possit eum judicare in eo ipso in quo est ei subjectus:

« Papa autem, antequam fieret princeps temporalis, erat regibus, et imperatoribus, quantum ad temporalia, inferior, et subjectus:

« Ergo non habet in eos temporale imperium, ut possit eos in temporalibus judicare. »

Respondeo: Assumptio prioris syllogismi falsa est. Proinde etiam falsa conclusio est. Siquidem summus Pontifex jus, quod habet in temporalibus supra reges, et principes Christianos, non acquisivit ex Principatu temporali, quem nunc possidet, sed habuit a Christo, quando ab eo accepit potestatem Apostolicam, et supremam supra omnem Ecclesiam, ut esset ipse Vicarius generalis, caput, et rector, et pastor, et princeps omnium fidelium: quamvis enim, ut sæpe dictum est, ea potestas in se spiritualis sit, tamen extenditur ad temporalia eo modo, quo spiritus humanus, quamvis vere, et proprie spiritus sit, non corpus, vel corporalis, tamen regit membra corporis, cui præsidet, et ea castigat, et punit, prout ad salutem expedire cognoscit. Quare probatio assumptionis in posteriore syllogismo, nullas vires habet, nam assumptio quoque syllogismi posterioris est falsa, ac per hoc est etiam totius syllogismi falsa conclusio: si quidem falsum est, summum Pontificem fuisse unquam regibus, et imperatoribus jure subjectum, neque id probavit Barclaius, quod ut probatum assumit.

At, inquit, adversarii dicunt, exemptionem personarum Ecclesiasticarum jure humano introductam esse.

Respondeo: Bellarmini, qui citatur in margine, non dicit jure humano solum, sed jure humano, et divino. Deinde illi ipsi, qui exemptionem Clericorum dicunt esse de jure humano, addunt eam, quoad personas, esse valde conformem juri naturali, et divino, ut perspicuum est ex Dominico de Soto in 4. dist. 25. quæst. 2. concl. 5. Præterea iidem auctores, qui negant exemptionem Clericorum esse de jure divino diserte affirmant, summum Pontificem potuisse, et debuisse eximere clericos, etiam principibus temporalibus inconsultis: neque posse temporales

principes contrarium suis legibus constitutere, ut supra notavimus, ex Victoria, Soto, Ledesma, Bannessio, et Covarruvia: falsum est igitur quod tot verbis inanibus hoc loco Barclaius repetit de exemptione solo principum privilegio, et mutare clericis concessa.

Transit postea Barclaius ad tertiam partem rationis quintæ principalis pro potestate summi Pontificis in temporalibus: omitto enim quæ ipse repetit ex c. 15. quæ ibidem refutata sunt, sic autem loquitur: « Superest supremum Bellarmini argumentum, in quo refutando non multa opera opus est. Tertium, inquit, argumentum est: Potest Pastor, ac debet omnes oves ita pascere, ut eis conveniat: ergo potest Pontifex Christianis ea jubere, atque ad ea cogere ad quæ quilibet eorum secundum statum suum tenetur, id est, singulos cogere, ut eo modo Deo serviant, quo secundum statum suum debent: debent autem reges Deo servire defendendo Ecclesiam, puniendoque hæreticos, et schismaticos: ergo potest, ac debet regibus, jubere ut hoc faciant, et nisi fecerint, etiam cogere per excommunicationem, aliasque commodas rationes.

Ad hoc argumentum Barclaius respondet, si agatur de pastu, et pœnis spiritualibus, totum argumentum concedi posse: tenetur enim summus Pontifex pascere omnes Christianos pastu spirituali: nam ad pascendum pastu corporali, facultates ejus quantumvis amplæ sint, nullo modo sufficerent: sic etiam tenetur cogere omnes ad officium suum pœnis spiritualibus, quarum gravissima excommunicatio est, sed ulterius progredi non potest: et allegat ad hoc probandum Joannem Driedonem in lib. II. de libertate Christiana cap. 4.

Sed hæc Barclaii responsio supra refutata est multis in locis, et nunc ex ipso Driedone, quem ipse citat, refutari potest: scribit enim Barclaius a Driedone nullam aliam judicii, et correctionis Papalis in imperatores delinquentes pœnam, nisi solam excommunicationem poni. At Joan. Driedo repugnat Barclaius, eumque his verbis confutat, lib. I. de libertate Christiana, cap. 14. « Verum hoc non est silentio prætereundum, quod Papa ex plenitudine potestatis super universos principes Christianos, potest reges ac principes propter hæresis crimen privare suis regnis, atque imperiis, et in temporalibus prorsus eximere plebem Christianam ab obedientia, et subjectione eorum. » Hæc

Driedo, quem in patronum sententia suo allegavit Barclaius; qui certe insignis Doctor Joannes Driedo non poterat clarius mendacium, et imposturam Barclaii redarguere. Quod ergo nos diximus, et docent omnes Catholici, posse Pastorem summum Christianorum cogere omnes ad officium suum præstandum in obsequium Dei; non intelligitur de sola coactione, per excommunicationem, sed etiam per privationem regnorum, et principatum, si ad salutem gregis idem pastor expedire judicaverit.

CAPUT XXXVII.

Defenditur primum exemplum allatum pro potestate summi Pontificis in temporalibus.

In cap. 35. et 36. refert, et refellit Barclaius argumenta quædam Nicolai Sanderi, quam totam disputationem omittebam hoc loco esse censui, quoniam non suscepi onus probandi omnia argumenta, quæ a Catholicis scriptoribus proponuntur, esse insolubiles demonstrationes. Scio multa interdum probabilia admisceri argumentis solidioribus, quæ quamvis per se, ac sola, vim persuadendi non habeant, tamen addita firmiter argumentis, non parum juvant ad rem, de qua agitur, confirmandam. Itaque conclusionem Sanderi, quæ communis est inter omnes Catholicos scriptores, adversus Barclaium, cujus manus sunt contra omnes, ut scriptura de Ismaele loquitur, defendendam mihi desumpsit, et simul ad ea, quæ proprie adversus mea scripta Barclaius objecit, respondendum mihi esse judicavi. Igitur in cap. 38. refert argumentum meum primum ab exemplo, et figura veteris testamenti ductum, hæc autem est argumenti summa. Ozias rex in lib. II Paralip. cap. xxvi. cum sacerdotum officium usurparet, et a sacerdotibus repulsus non acquiesceret, continuo lepra divinitus perussus fuit, atque judicio Sacerdotum separatus et coctu populi, seorsim in domo solitaria habitavit usque ad obitum: ex quo factum est, ut regni administratione privatus fuerit, et filius ipsius in civitate populum judicaverit. Hinc argumentum ejusmodi conficitur: Si ob lepram corporalem poterat sacerdos olim regem judicare, et regno privare: quare id non poterit nunc propter lepram spirituales, id est, propter hæresim, quæ per lepram figuraba-

tur, ut S. Augustinus docet lib. II. quæst. Evang. quæst. 40. præsertim cum I. Corinth. X. Paulus dicat, contigisse Judæis omnia in figuram?

Ad hoc argumentum respondet Barclaius, iudicio Sacerdotum fuisse regem Oziam propter lepram separatam a reliquo populo; et eodem modo posse nunc regem iudicio summi Pontificis propter hæresim separari per excommunicationem a cœtu fidelium: negat autem fuisse regem Oziam regno privatum, et propterea etiam negat, posse regem a Pontifice propter hæresim regno privari. Quod autem non fuerit Ozias regno privatus, probat ex eo quod Scriptura testatur, *anno ætatis sexto decimo regnare cepisse, et quinquaginta duobus annis regnasse.* IV Reg. xv. et II. Paralip. xxvi. proinde regnasse ab anno sexto decimo usque ad mortem. Idem etiam probat ex eo quod eadem Scriptura dicit, *Joatham, filius regis, gubernabat palatium, et rexit domum regis et iudicabat populum terræ* (1): hinc enim colligitur, filium regis non auctoritate propria, sed nomine Patris sui ægrotantis regnum administrasse: hæc Barclaius.

Respondeo: Ozias lepra percussus retinuit quidem nomen regium, sed manet: filius vero ejus sine regno nomine regnum cum plena potestate administravit, id verbis disertis testatur Josephus lib. IX. Antiquitatum, cap. 11. ubi dicit, «Oziam privatam vivisse in domo solitaria, et filium ejus rempublicam administrasse,» quod idem satis aperte indicat Scriptura, cum ait: Filius regis iudicabat populum terræ: neque addit, id eum fecisse jussu patris, aut patris nomine; neque toto eo tempore quo rex percussus lepra mansit in domo solitaria, ullam partem regiminis ad eum ullo modo pertinuisse. Atque hoc intellexi, cum in argumento dixi, coactum fuisse Oziam filio regnum renunciare: per regnum enim non vocabulum regis, sed auctoritatem significavi: quam auctoritatem pater non retinuit, sed privatus vixit, ut Josephus loquitur. In hoc igitur vis argumenti ab exemplo ducti posita est, quod quemadmodum rex Ozias lepra percussus iudicio sacerdotum coactus est habitare in domo solitaria, et regni administratione dimissa privatus vivere: sic etiam rex hæreticus, iudicio summi Sacerdotis per excommunicationem separari pos-

sit a cœtu piorum, non solum quoad Sacramentorum, et precum communicationem, ut Barclaius admittit, sed etiam quoad forense iudicium, et regni administrationem, quod Barclaius negat. At Ozia relictum est nomen regium. Verum id quidem, sed non ideo nomen regium relinqui debet homini propter hæresim excommunicato, atque deposito: nam lepra spiritualis deterior est lepra corporali: et sacerdos Christianus præstantior est Sacerdote Levitico, et res figurata perfectior est, quam sit ipsa figura, sic enim agnus paschalis par non erat Christo crucifixo, et manna inferius est Eucharistia, et circumcisio Baptismum non æquat.

Quod autem Barclaius disputat de differentia auctoritatis regnandi, et administrationis regni, non faciat ad rem, tum quia Ozias non sola administratione, sed etiam auctoritate privatus fuisse dicendus est, cum Josephus dicat, eum privatam in magno moerore vivisse post acceptam plagam lepræ: tum etiam quia Barclaius non concedit, regem hæreticum posse privari administratione regni, sic enim ipse loquitur pag. 312, «Quod autem dixi, Papam posse separare regem hæreticum a communione fidelium per excommunicationem, de separatione spirituali animorum, non corporum, intelligendum est, subditi enim regi excommunicato obsequium denegare non debent: hæc ille, qui sine dubio, ut etiam supra docuit, non permittit, posse per Pontificem interdicti regi hæretico administrationem regni, et curatorem illi dari, ut ipse fatetur, datum esse regi Ozia filium curatorem. Quare falso postea dicit, «figuram Ozia, lepræ, separationis, bellissima convenire cum rege, hæresi, et excommunicatione: et ex hac figura temporalem Pontificis potestatem omnino fictitiam, usurpatam, atque a jure divino alienam ostendi.» Quo modo enim figura cum re figurata concordat, si in figura ponitur rex coactus habitare in domo solitaria, et negotia regni nulla tractare: in re figurata ponitur rex libere in Urbe regia residere, et jus dicere, ut antea faciebat? Et si veritas figuræ requirit, ut nihil minus, sed potius aliquid amplius in re figurata reperitur, quam in ipsa figura: et ideo necesse est, ut rex hæreticus per sententiam Pontificis administratione regni,

(1) IV Reg. XV et II; Paralip. XXVI, 3.

et ipsa quoque auctoritate privetur, quo modo ex hoc figura temporalis potestas Papæ fictitia, et usurpata, et a jure divino aliena monstratur? Maneat ergo argumentum nostrum ab exemplo apposite ductum esse: neque a Barclaiis potuisse convelli.

CAPUT XXXVIII.

Defenditur secundum exemplum pro potestate Pontificis in temporalibus.

Proponit deinde Barclaius in cap. 28. secundum exemplum a nobis adductum ex lib. II Paralip. cap. XXIII. Ubi narratur, Athaliam reginam faventem superstitioni et idololatriæ Baal a Pontifice Joiada regno, et vita fuisse privatam, et Joas regem in ejus locum institutum.

Ad hoc exemplum refutandum sternit sibi Barclaius viam digressivula quadam, ex confictis rumoribus, et solita maledicentia in Pontifices. Scribit enim hoc exemplum a me allatum, ne indignitæ, aut prævaricationis apud Sixtum V. Pontificem accusationi sibi illud ab aliis antea notatum omissem. At ego multo antea quam Sixtus V. Pontifex crearetur, hæc scripseram, et in scholis dictaveram: deinde, si tam multa alia exempla prætermisi, quæ in Sanderone legeram, ut Barclaius ipse testatur, cur timere debui offensionem Pontificis, si istud unum præmitterem? Quod vero addit Barclaius, Sixtum V. in animo habuisse, ordinem Jesuitarum ad arciores formam vivendi, atque ad certum vestimenti genus cogere; fabulæ sunt hominum otiosorum, et mirum est Barclaium in his etiam nugis referendis voluisse tempus consumere. Quod vero adjungit, Bullam ejusdem Sixti V. qua Pontimussanæ Academiae perpetuus Rectoratus Jesuitis addicitur, supposititiam, vel obreptitiam videri, et quamvis vere sit a Sixto concessa, valere tamen non debere, quia statim ab ejus creatione fuerit impetrata: non jam ad fabulas, vel nugas, sed ad calumnias et maledicentiam pertinet: quasi non potuerit idem Pontifex toto illo quinquennio, quo Pontificatum gessit, eam bullam revocare, si supposititiam, aut obreptitiam, aut fraude extortam didicisset.

Sed his omissis, ad exemplum Joiadæ Pontificis Athaliam reginam exactorantis,

respondet Barclaius, exemplum illud ad rem non facere; quod Athalia nullo jure regnaret, sed inmani tyrannide per vim, et scelus regnum occupasset.

At verum quidem est, initium regni Athaliam tyrannicum, et violentum fuisse: sed cum annis sex quiete regnavit, credibile est, populum consensu suo regnum ejus approbasse, præsertim cum ignoraretur superesse adhuc unum ex filiis regis defuncti, et fama esset, omnes omnino interisse. Neque novam, aut insolitum est, ut initia regnorum sint violenta, et tyrannica, et tamen paulo post consentiente populo reges legitimi habeantur. Ipse certe Augustus, qui imperator optimus habitus est, rempublicam injuste initio oppressit, et Principatum sibi armis violenter usurpavit. Otho Galbam occidit: Vitellius Othonem ejecit: Vespasianus Vitellium; et omnes tamen imperatores a Senatu, Populoque Romano salutati sunt. Quid atrocius, quam quod Philippus gessit, cum Gordianum imperatorem legitimum sustulit, et imperium ejus invasit? et tamen ipse quoque legitimus imperator habitus est. Mitto Odoacrem Herulum, Gothos, et Longobardos in vasa Italiae; et alios prope innumerabiles, qui per vim regna occuparunt, et postea tamen accedente consensu populorum reges legitimi habiti sunt.

At, inquit Barclaius, Sacerdos Joiada, non auctoritate propria Athaliam deposuit, sed hortatus est centuriones, et milites cum illis in Athaliam conspiravit: sic enim Scriptura loquitur: *Misit Joiada Pontifex, et assumens centuriones, et milites introduxit in templum Domini, pepigitque cum eis fœdus.*

Et hoc verum est, sed non impedit quo minus Joiadæ auctoritate regina deposita fuerit. Sacerdos enim non poterat solus implere quod proposuerat; ideo centurionibus, et militibus ad se accessit, exposuit illis propositum suum deturbandæ reginæ de solio, tum ob alia crimina, tum quod falsam religionem Baal foveret: neque simplici promissione militum contentus esse voluit, sed fœdus cum eis iniit, et adjuravit eos, ut fortiter proposito suo cooperarentur. Denique ipse armavit milites tradens eis hastas, et reliqua arma regis David, quæ erant in domo Domini: ipse jussit interfici reginam; ipse novum regem coronavit; ipso auctore totus populus templum Baal evertit, et aras idolorum destruxit, et sacerdotem Baal aram ante ipsam occidit.

CAPUT XXXIX.

Defenditur tertium exemplum allatum pro potestate summi Pontificis in temporalibus.

Tertium exemplum attuleram ex S. Ambrosio, qui Theodosium imperatorem excommunicavit propter eandem, quam Thessalonica nimis crudeliter fecerat: deinde cogit eum, ut legem ferret, ne sententiæ latæ de cæde aut publicatione bonorum ratæ essent, nisi post triginta dies a pronuntiatione sententiæ, nimirum ut si quid per iracundiam precipitanter dictasset, intra spatium illud sedato pectore revocaret. Ex quo exemplo collegeram ab episcopo Mediolanense potuisse judicari imperatorem, qui apud Mediolanum sedem habebat. Ex quo rursus deduxeram, si hoc potuit Episcopus, quanto magis princeps Episcoporum Papa?

Ad hoc exemplum ita respondet Barclaius, ut primum admittat, Episcopum posse cognoscere de crimine principis in foro externo Ecclesiastico, et illud punire pena Ecclesiastica, qualis in primis excommunicatio est, et hoc modo cognovisse Ambrosium causam Theodosii de cæde, ut peccatum erat, et eundem Theodosium reum factum excommunicasse: deinde concedit, ab episcopo Ambrosio imperatum fuisse, ut Theodosius legem illam ferret in penitentiam peccati commissi, sine quo penitentia fructu vel signo, eum ab anathematis vinculo non solvisset. Ex his vero colligit, S. Ambrosium habuisse in Theodosium spiritualem jurisdictionem, non autem temporalem, aut politicam.

At ego exemplum illud, quod affinet ad excommunicationem, non attuli adversus Barclaium, qui nondum orbi terrarum innouerat: sed adversus alios, præsertim Anglos Calvinistas, qui negant principem supremum excommunicari posse a summo Pontifice, vel summum Pontificem ullam habere in supremos principes jurisdictionem, vel potestatem, quod vero attinet ad legem politicam, quam Theodosius ex Ambrosii præcepto tulit; non utique negamus, eam ad fructum penitentia pertinerere, et à spiritali potestate Episcopi fuisse imperatam: sed ostendere volumus, posse princi-

pes Ecclesiasticos non solum in foro interno conscientia, sed etiam in foro externo ecclesiastico disponere de temporalibus, ut ad spiritualia ordinem habent. Certè enim qua potestate S. Ambrosius potuit Theodosium cogere, si a vinculo anathematis solvi vellet, ad legem illam politicam ferendam: eadem potuit eundem cogere ad aliam legem politicam salutem animarum necessariam ferendam, nisi vellet anathematis vinculo alligari. Ex quo manifeste colligitur, multo majore ratione potuisse Pontificem Maximum, Ecclesie universæ præsidem, imperare principibus temporalibus sub anathematis pœna, ut leges politicas spiritali bono necessarias ferant, et contra, ut eas abrogent, quæ spirituale bonum impediunt: atque hoc modo spiritali potestati, temporalem potestatem esse subjectam.

CAPUT XL.

Defenditur exemplum quartum.

Quartum exemplum desumptum fuit ex privilegio sancti Gregorii monasterio sancti Medardi concessio, quod habetur lib. XII. Epistolarum extremo, in quo leguntur hæc verba: Si quis regum, antistitum, iudicum, vel quorumcumque sæcularium personarum hujus Apostolicæ, et nostræ præceptionis decreta violaverit, cujuscumque dignitatis, vel sublimitatis sit, honore suo privetur, etc. Et similia habentur in alio privilegio eisdem sancti Gregorii lib. II. epistol. 40. ad Senatorem abbatem.

De hoc exemplo sic loquitur Barclaius. « Si viveret hodie B. Gregorius, et superiora verba eo sensu accipi intelligeret, quasi ipse potestatem habuisset privandi reges suo honore, et dignitate: exclamaret profecto calumniosam esse interpretationem, et se nunquam tale quid, vel per somnium cogitasse: ea vero quæ alibi scripta ab eo sunt, fidem abrogant huic expositioni, sunt igitur ista, non imperantis, sed imprecantis verba, quibus admonet et adjurat omne genus hominum, ne privilegium a se datum violent: quod si violaverint, Deum vindicem fore, qui eos suo honore privet, quod genus admonitionis et imprecationis nunc semper addi solet extremis Bullarum, et Constitutionum Pontificiarum, hoc modo, Nulli ergo homi-

num liceat hanc paginam, etc., si quis autem hoc attentare præsumperit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri, et Pauli Apostolorum ejus incurrat, sive quod idem est, se noverit incursum. »

Respondeo: Interpretatio verborum sancti Gregorii, non mea est, sed alterius sancti Gregorii dignitate parisi, et sanctitate non multum inferioris. Sanctus, inquam, Gregorius VII. Papa in Epistola ad Episcopum Metensem, quæ est vicesima prima libri octavi, hunc locum sancti Gregorii adducit ad probandum jure a se fuisse depositum Henricum imperatorem: « B. Gregorius, inquit, Papa reges a sua dignitate cadere statuit, qui Apostolicæ Sedis decreta violare præsumperint, scribens ad quemdam senatorem abbatem, his verbis: Si quis vero regum, etc. Quod si B. Gregorius, doctor utique mitissimus, reges, qui statuta violarent, non modo deponi, sed etiam excommunicari, atque in æterno examine damnari decrevit: quis nos Henricum non solum Apostolicorum judiciorum contemptorem, verum etiam ipsius Matris Ecclesiæ, quantum in ipso est conculcatorem, totiusque regni, et Ecclesiarum improbissimum prædonem, et atrocissimum destructorem deposuisse, et excommunicasse reprehendat, nisi forte similis ejus? » Hæc ille, cui Barclaius si cedere noluerit in interpretatione verborum sancti Gregorii, nimis temerarius erit: si autem cesserit, fateri debet, sanctum Gregorium primum non ignorasse potestatem sibi divinitus datam extendi usque ad regum, et principum depositionem. Sed addamus et alium interpretem verborum sancti Gregorii, ut in ore duorum testium stet omne verbum. Thomas Valdensis, vir doctissimus in lib. II. doctrinalis fidei antiquæ artio, 3 cap. 75. « Profecto, inquit, nec B. Gregorius eminentiæ sui status super statum imperialem præjudicavit in aliquo, cum regem sibi verbo tenus præposuit, negotio quod tunc tractabatur attentio, quod tunc apte videbimus, si posteriora ejus facta, et scripta quaeramus. Vide an se magistrum et imperatorem et regum non arbitrabatur, cum post privilegia quædam Senatori presbytero, et Abbati Xenodochii Francorum directæ sub interminatione dignitatis, et honoris omni ejus violatori conclusit: Si quis regum etc. » En quam bene doctor iste Barclaium nondum natum confutavit. Barclaius dicit ex aliis scriptis sancti Gregorii colligi, sanctum Gre-

gorium non existimasse habere se potestatem super reges sæculi, quamvis ejus verba id significare videantur: Thomas Valdensis contradicit, ex aliis sancti Gregorii scriptis colligi, sanctum Gregorium verbo tenus se imperatori subjecisse, re autem vera non ignorasse eminentiam sui status super statum imperialem. Barclaius dicit: Verba sancti Gregorii sonare imprecationem, quam etiam quilibet privatus adjungere potest literis suis; Thomas Valdensis contra dicit: Verba sancti Gregorii sonare interminationem honoris, et dignitatis, quam literis suis adjungere non potest, nisi princeps supremus. Utrum autem major fides habenda sit uni Barclao, quam duobus viris tante eminentiæ, atque doctrine, stultum est quaerere. Sed etiam si id quaeratur ex verbis ipsius sancti Gregorii tota quæstio nullo negotio dissolvitur. Siquidem S. Gregorius tria simul conjungit, videlicet, honore suo privetur, a communione fidelium segregetur, in divino examine ad pœnas æternas damnatur. At duo posteriora non continent imprecationem, sed decretum, sive declarationem: non enim Prælatus, qui dicit, qui hoc fecerit, excommunicatur, imprecatur excommunicationem, sed jubet excommunicationem: et qui dicit, qui hoc fecerit, in divino judicio ad pœnas æternas damnatur, non imprecatur damnationem æternam (quis enim tam crudelis invenitur, qui hoc imprecetur?) sed declarat, qui hoc fecerit, eum gravissime peccaturum, et pœnas æternas in divino examine promeriturum. Igilur eodem modo illud: Honore suo privetur, non est imprecatio, sed decretum, ut ab honore suo decedat, et declaratio, ut liceat populo non obedire ejusmodi regi tamquam honore suo ac dignitate privato. Quemadmodum etiam verba extrema Constitutionum Apostolicarum non significant imprecationem, ut perperam Barclaius exponit (neque enim summus Pastor, et Vicarius boni illius Pastoris, qui animam suam pro ovibus suis posuit, imprecaretur ovibus indignationem omnipotentis Dei), sed declarationem, et denuntiationem continent gravissimæ pœnæ, quæ contemptores Apostolicorum præceptorum sine dubio consequetur. Hoc enim manifeste significant illa verba: Indignationem omnipotentis Dei, sed declarationem, et beatorum Petri, et Pauli se noverit incursum. Quare si sanctus Gregorius nunc in terris viveret, haud dubio exclamaret, calumniosam esse